

Rudolf Cristian

Ordinul călugărilor mizericordieni la Timișoara (sec. XIX)

Religioese Ordern. Die Barmherzigen Bruedern
von Temeswar im 19. Jh.
(Zusammenfassung)

Am Anfang von 1804 – 1808 / 1810 ist auf den internationalen Ereignissen eingestellt und hat eine Menge Korespondenz mit den Autoriteten aus Wien zu tuhen. Es ist eben der Zeitraum des Konsulats und des ersten Kaisereichs in Frankreich unter Napoleon Bonaparte.

Etwa 15 Jahre spaeter in der Blutezeit der Provinz Banat unter den Europeischen Frieden gesichert durch die Heilige allianz haben wir es mit eine Masse von Dokumentation zu tuhen die meisten von organisatorischen und finazielen Probleme handelt. Es ist zu durchsehen das die ekonomische Lage guenstig war und das eine gute und vorsichte Verwaltung in diesen Jahren betraechtliche Gewinne gebracht hat. Der Zeitrahmen handelt von 1823 bis 1831.

Weiterhin von 1831 bis 1840 ist unsere Aufmerksamkeit weiterhin auf die soziale und ekonomische Lage gelenkt, den es ist die Zeit der Meldungen, Kontrollen, Inspektionen, Ueberpruefungen und Visitten von der kirchlichen und weltlichen Administration.

Zum Ende ist in der Zeitspange von 1819 bis 1830 hat den Punkt auf die europäische Beziehungen in der Kirche gesetzt mit der Teilnahme Geistlicher des Ordens und der Dioecese Csanad - Temeswar an internationalen treffen, Konferenzen und Kongressen. Es wird dadurch klar der Wert dieser Region in der Mitteleuropäischen angezeit. Zone des Katollizismus. verschiedene Beschluesse in Sachen, Dogma und Disziplin der Kirche und der Gleubigen wurden von Banater beschlossen die sich dafuer eingesetzt haben.

Introducere

În cadrul activității Diecezei de Cenad - Timisoara un rol important l-au avut ordinele religioase de călugări și călugărițe. Pentru prima jumătate a sec. XX de prima importanta sunt Surorile de la Notre Dame (die armen Schwestern von Notre Dame), iar pentru sec. XVII-XVIII Frații Franciscani. În sec. XIX, mai ales in prima parte a acestui veac până la dualism, un rol important îl au Frații Mizericordieni. Die Barmherzigen Bruedern, care își au sediul în orasul liber crăiesc Timișoara. Acest Ordin s-a manifestat printr-o abundentă activitate în domeniul social și economic la fel cum pentru domeniul cultural și educațional sunt importanți călugării din Confreria Piarștilor care vor avea și un Liceul în Timișoara, a care mă voi referi în capitolul dedicat activității culturale a Bisericii Catolice în Banat. Am avut pentru studiul meu la dispozitie patru calupuri de

dosare cu documente din Fondul Ordinul Calugărilor Mizericordieni din Timișoara pe care îl vom prescurta cu OMT asemenea ca și Arhivele Județene Timiș (și acestea denumite presurtat AJT). Documentele acoperă aprox. perioada 1800-1867 și evidențiază implicarea Fraților Mizericordieni în viața economică și socială a provinciei dar și legăturile cu ordinele religioase din alte provincii ale Imperiului precum și participarea la diferite congrese și întruniri peste hotare, fapt care ne îndreptățește să încadrăm Banatul sub aspect religios în „Orbis Catholica”¹.

Ordinul era unul progresist și se ocupa și de tratamentul afecțiunilor psihice pe o bază pur științifică. S-a răspândit rapid în Europa sub diferite denumiri: în Franța: Les Freres de la Charite, în Spania: Los Hospitalieros, în Italia: Gli Fatte bene Fratelli, în spațiul germanic: Die Barmherzigen Bruedern². În posesiunile Casei de Austria călugării Mizericordieni sunt atestați din 1605, la Feldsberg, în Austria Inferioară. Împăratul Rudolf al II-lea de Habsburg prin ruda sa, Printul Karl Eusebius von Lichtenstein îi aduce de la Ferrara în Imperiul Romano-German. În sec. XVI au existat sub aspect organizatoric două provincii religioase: Spania (cuprinzând și Coloniile din cele două Americi) și Italia (cuprinzând Franța, Germania, Austria și Polonia). În sec. XVII se formează Provincia Religioasă a Austriei și Ungariei, de care aparținea și Banatul. Ordinul Mizericordian era reprezentat în zonă prin 29 de mănăstiri. Cert este că în Timișoara: „frații negrii, poreclă datorată vestimentației sunt atesți cert după 01 noiembrie 1737”³.

Prin dispoziție imperială Administrația provinciei și Administrația camerală aulică acorda fraților mizericordieni o subvenție anuală în bani de 1250 – 1500 florini aur, la aceștia se adăugau banii primiți din colecte. Ca și sistem organizatoric de lucru Frații Mizericordieni erau grupați în așa numite: „unități, de lucru. Într-o „unitate“ de lucru formată din 6 călugări: 2 erau medici chirurghi, 1 farmacist, 1 preot, 2 infirmieri. Dețineau un spital propriu în care activau mai multe astfel de: „unități“. Pacienții făceau parte din toate grupurile

---

¹ Cu privire la întemeietorul Ordinului Mizericordian, știm că a trăit între 08 Martie 1495 și 08 Martie 1550, ziua de 03 Martie fiind în Calendarul Romano-Catolic sărbătoarea sa. Se numea Juan Ciudad și era originar din Montenor Novo, Portugalia, dar a trăit și în Noua Castilie, în Italia, participând la Razboaiele Italiene dintre Franța și Spania ca și mercenar, precum și în posesiunile austriece ale Habsburgilor. Locuind în Maroc și în Granada, începând cu 1539 se dedică operelor caritabile de vindecare a soldaților bolnavi fizic și psihic, fiind influențat de cunoscutul Predicator al epocii, Juan de Avila. Ordinul datează din 1537 ca și organizație laică, era de fapt o confrerie laică de medici generaliști, chirurghi, felceri, cu toții catolici devotați și buni practicanți. După 1550 se va numi: *Ordo Sancti Ioannes de Deo* iar Papa Pius al V-lea îl aproba printr-o Bulă Papală în 1572. Ca regulă monastică este fixată cea a Sf. Augustin din Hippo, Africa. Împreună cu Statutele Ordinului aprobate de Papa Paul al V-lea în 1617. Se menținea sistemul de frați Laici, Leibruedern iar pentru fiecare Convent există un Părinte confesor. Pe lângă mănăstiri și spitale dețineau și farmacii operate de personal specializat. Papa Urban al VIII-lea le acordă privilegiile ordinelor cerșetoare, în 1624 iar Papa Alexandru al VIII-lea îl sanctifică pe întemeietorul mizericordienilor în 1690.

² August Franzen și Remigius Baeumer, *Istoria Papilor*, Bucuresti, 1996, p. 309.

³ Din AJT (Arhivele Județene Timis), fondul OMT (prescurtare de la Ordinul Mizericordienilor din Timișoara): Inventar 203, fond 142 (1749 – 1946), pentru studiul nostru: 1800 – 1867, 193, ș.a.m.d., f. 1-13. În arhiva am găsit 4 seturi de materiale care au fost adunate și catalogate de F. Wetzler pe 14 noiembrie 1970.

etnice, din toate clasele sociale și din toate confesiunile. A existat în sec. XIX și un „ambulator“, specializat pe stomatologie, care a fost completat în sec. XX cu unul specializat pe radiografii Röntgen. Farmacia de pe lângă spitalul misericordienilor funcționa din 1770 și a fost reorganizată în 1826.

Sub aspect organizatoric:

- prima jumătate a sec. XIX Conventul Călugărilor Misericordieni, Timișoara era condus de un Vicar, subordonat Superiorului Provincial Papal din Austria, cu sediul la Feldsperg / Viena;
- a doua jumătate a sec. XIX Conventul este subordonat Primatului Apostolic Papal din Ungaria care la fel ca și Superiorul din Austria depindea în problemele monahale de Vicarul General de pe lângă Sf. Scaun Apostolic și Pontifical.

Implicarea Călugărilor Misericordieni în viața socială și sanitară

Implicarea Călugărilor Misericordieni în viața sanitară

Faptul că la „popii negri“, cum erau numiți frații de populația rurală de limba română se adresau cetățenii din toate grupurile etnice evidențiază atât misiunea caritabilă creștină cât și caracterul cosmopolit al ordinului⁴.

Legaturile cu Viena nu sunt neglijate după cum ne arată o scrisoare adresată direct împăratului Ferdinand II, datată 01 octombrie 1823. I se mulțumește Împăratului pentru 2 dispoziții din 23 iulie 1822, matricula 21776 și numărul 7937 din 15 septembrie 1823 prin care Frații Misericordieni au primit suma de 3000 florini aur. Acești bani urmează a fi folosiți pentru a procura echipament medical care era necesar în spitalul calugărilor.

În continuare căutările m-au adus la un act din 30 iunie 1827 semnat de: Thomas Richter, Prior, Petronius Stephan, Subprior și de clericii Lemilian Lashan, Nemes Govore, care sunt parohi. Actul este adresat administrației regale camerale. Se referă la o dispoziție imperială din 28 decembrie 1826 cu nr.12002. Se dau date despre conlucrarea cu medici de renume în Spitalul Ordinului: Dr. Szackalhazer, Dr. Metzler și Dr. Martin Schlachta care se pare că a fost și pacient în spitalul respectiv. Începând cu 03 februarie 1824 o serie de medici i-au ajutat pe Frații Misericordieni: Mathias Balatschek, Simon Schneller, Ignatz Hornix, Johann Fraila (din Sânandrei sau Giarmata, deci bănățeni), ulterior a venit și medicul Johann Kobilik, acestea sunt datele pentru Viena. În schimb pentru Timișoara la intervenția demnitarului Carl Wurst se vor trimite 3-4 medici și 40 infirmiere care vor activa nu doar în oraș, ci și în întreaga provincie a Banatului⁵.

Este menționat Priorul Sylvanus Berger, într-un document din 10 august 1829 în care este elogiât un Frate Misericordian: Oswald Paner, pentru munca sa de adunare a donațiilor ce vor fi folosite în spitalul de pe lângă mănăstirea călugărilor în care sunt tratați pacienții indiferent de religie. Se pare că fondurile trebuiau adunate până pe 06 septembrie 1829.

Am găsit un act trimis de către Viena călugărilor din Timișoara pe 04 iunie 1831 în care se face referire la un Ordin din 19 martie 1831 cu numărul

⁴ Elso von Schuster, *Temeswar-Timișoara*, București, 2001, p. 46.

⁵ Din AJT, fondul OMT, nr. 48, perioada 1819 –1830, f. 54-58.

2841, care avea drept țel pregătirea unei inspecții pe 14 martie 1832 ce urma să cerceteze activitatea călugărilor din spitalul lor. Acest lucru era dispus de către Autoritatea Imperială pentru Sănătate. Problemele de ordine interioară sunt reflectate de o serie de documente cum ar fi tabela din 1838 conține o listă de 6 frați care au fost tratați pentru variate afecțiuni la spitalul comunității religioase. Sunt trecute date personale și de tratament.

Implicarea Călugărilor Mizericordieni în viața socială

După cum s-a văzut activitatea depusă de călugări în plan social, pentru soluționarea diferitelor probleme ale credincioșilor și pentru îmbunătățirea vieții sanitare din oraș nu a fost deloc neglijabilă și s-a bucurat de un grad relativ mare de succes.

Am găsit o scrisoare din 09 noiembrie 1828 a Priorului Sylvanus Berger, cleric care răspundea de Conventul Fraților Mizericordieni din Timișoara, adresată Primului Vice Span. Se referă la o: "Înștiințare (Benachrichtigung)" din 11 iunie 1827, nr. 1528 în care este vorba de 150 florini aur pe care un anume nobil Jonas Capdebo din Paratrhas, originar din Banat i-a donat Conventului. *Vicespan*-ul numit Ladislau Muskay din Boros Yeno (Ineu) este rugat să-l laude pe cel care a făcut donația, acesta urmând să primească demnitatea de frate laic: "Leyvater". Corespondența călugărilor aduce noi informații, este vorba din nou despre o scrisoare a Priorului Sylvanus Berger din 14 Decembrie 1829 adresată Administrației Regale din Ungaria și care face referiri la donația lui Jonas Capdebo (numele apare uneori scris Kapdebo). Persoana în cauză, aparținând probabil păturii înstărite de mici nobili din mediul rural se pare că era în relații bune cu Priorul și *Vicespan*-ul anterior donării de 150 florini aur, deoarece discursuri laudative despre persoana se găsesc în perioada 15 octombrie 1825 – 18 septembrie 1826, când era simplu laic.

Contactul cu enoriașii este cultivat prin diferite mijloace. Avem o scrisoare din 05 aprilie 1829 adresată Priorului Sylvanus Berger de către Magnatul Szojan Millenkovics din Isabur, în care se cere sprijinul pentru găsirea în registrele religioase a unor informații despre niște rude ale numitului Zsibur Silott din Karaschova și Anton Bernatfy din Olovasz, despre care se știe că au lucrat în Administrația Imperială. Registrele în cauză se presupune că ar conține date cu privire la evenimentele religioase importante: botez, căsătorie, serviciu funerar. Persoanele în cauză afirmă că dețin informații că aceste registre se află în arhiva călugărilor mizericordieni. Cei interesați cer ajutorul clericilor pentru aflarea unor informații asupra rudelor lor. Aceste persoane au aparținut micii nobilimi și s-au evidențiat prin munca depusă ca și funcționari ai Administrației Imperiale. Pe aceeași linie se continuă în actele următoare: Relațiile cu enoriașii sunt evidențiate și când Baronul de Veschen adresează o scrisoare lungă lui Thomas Richter, cleric, dar nu și prior (titlul este tăiat de pe lista formulelor de politețe). Se pare că, pe 26 iulie 1826, data scrisorii Thomas Richter nu era încă Părinte Prior al Mizericordienilor. Acest nobil se pare că se înrudea cu familiile de vază: Koszeghy de Remete, Deschan de Olthan. În 1785 familia sa a primit rangul ereditar de Baron, iar între 08 aprilie 1804 și 05 februarie 1823 a făcut Conventului donații în valoare totală de 6000 florini aur. În cazul de față i se cere clericului să-i întocmească un arbore genealogic

potrivit actelor religioase aflate în Dosarul nr. 105, Cod: 1647, care este depozitat în Arhiva Călugărilor Mizericordieni..

Contactul era cultivat și cu cetățenii obișnuiți, nu doar cu reprezentanții clasei conducătoare. De obicei Călugării Mizericordieni realizau diferite îmbunătățiri și munci de întreținere la Conventul lor din Timișoara prin angajarea unor lucrători privați. Aceștia primeau salarii substanțiale pentru a fi motivați să presteze muncă de calitate. Într-un alt act din 26/27 aprilie 1831 se face aluzie la o chitanță pentru un cetățean pe nume Procob Klair în valoare de 250 florini aur pentru niște servicii prestate mănăstirii în intervalul noiembrie – decembrie 1824 ⁶. În aceeași ordine de idei Priorul Valerius / Valeris Mark / Marx, semnează o chitanță pentru doi cetățeni: Elisabeta Demetrovics și Dominic Gorgövics care au făcut ceva donații sau servicii Conventului în perioada 06 – 25 iulie 1838, iar acum sunt trecuți în registre. Frații erau onești și recompensau cinstit muncitorii angajați. Aceeași corectitudine în relațiile cu populația este evidențiată și când într-un act din 30 decembrie 1834 trimis priorului de „Joseph, Episcop de Cenad“ se cere explicitarea actului din 28 august 1832, nr. 2233 cu privire la serviciul funebru realizat de preoții mizericordieni pentru credincioși, precum și la asistența acordată pe plan spiritual în caz de deces.

Relațiile Fraților Mizericordieni cu latura economică a vieții cotidiene

În documentele ce urmează am gasit o serie de date care tratează relațiile Fraților Mizericordieni cu viața economică: Ca să fiu mai explicit este vorba despre o serie de probleme interne, domestice, care se cer a fi rezolvate. Aceste probleme erau legate în mare parte de achiziționarea unor obligațiuni financiare, de gestionarea donațiilor primite de la credincioși și a subvențiilor de la stat, de pregătirea unor rapoarte pentru comisiile care veneau în inspecție din parte autorității oficiale habsburgice. Poate că ar putea parea exagerată agitația făcută în jurul unei sume relativ modeste de bani: 880 florini aur, după cum ne arată unele exemple din documentele cercetate. Era o sumă prea puțin însemnată în comparație cu profiturile care se realizau în Banat, la fel și în cazul veniturilor Fraților. Totuși erau bani ai: “binelui public“, dați de Stat prin Administrația Locală și Centrală, iar principiul sănătos era ca orice prilej, cât de insignifiant să fie fructificat. Nimic nu trebuia tratat aleatoriu sau lăsat la voia întâmplării. De regulă pierderile de fonduri erau puține iar veniturile investite se încerca a fi compensate prin rezultatul achizițiilor financiare. Este un clasic exemplu de ordine, disciplină, eficiență și und riguros control administrativ. Un exemplu ceva mai diferit este cel următorul: Fără a uita latura materială a vieții monahale, în fondul documentar la cereri de organizare și întocmire de situații, de data aceasta, un document din 01 august 1808, întocmit de secretarii: B. Ooamey, Medūyansky, Francisc Darvas și Andreas Lavavcz, se solicită *Prior*-ului o nouă situație a efectivului de monahi cu funcțiile și sarcinile lor dar și cu

---

⁶ Subiect: Corespondența Conventului Călugărilor Mizericordieni din Timișoara cu autorități laice și alte convente cu privire la organizarea interioară și disciplina Conventului, activitatea acestuia, probleme monahale, durată: 1831 – 1840, f. 45-87.

latura financiară a activității Conventului, în acest sens anexându-se două tipuri de tabele la scrisoare⁷.

Alt set de material documentar m-a trimis într-o perioadă de înflorire, de restaurație în care Sfânta Alianță a garantat într-u-câtva o atmosfera lipsită de conflicte armate majore în Europa. Persoane practice și buni organizatori, Frații Mizericordieni se pare că au știut să se descurce sub aspect economic încât să-și realizeze o bază materială solidă pe care au utilizat-o în operele lor de caritate și în subvenționarea diferitelor proiecte cu caracter social. La aceste fonduri se adunau cele din donațiile persoanelor private, ale Conducerii Orășenești și Provinciale, dar mai ales din donațiile Curții Imperiale. Să nu uităm ca acest ordin călugăresc a fost o importantă parte a angrenajului juridic prin operarea cu o multitudine de informații leagare de starea civilă a cetățenilor. O bogată corespondență confirmă aceasta stare de lucruri: De exemplu avem o scrisoare din 14 decembrie 1827 adresată de către Priorul Johanes Ansellm (conducatorul ierarhic al Călugărilor Mizericordieni din Timișoara), Vice Guvernatorului Militar al Urbei (pe lângă autoritatea civilă reprezentată de un Primar și un Vice-Primar exista și o autoritatea militară reprezentată de un Guvernator și un Vice-Guvernator). În această scrisoare se face referire la o rezoluție a împăratului Carol VI din 25 august 1737, prin care Ordinul Mizericordian primea un ajutor bănesc anual de 1500 florini aur. Privilegiul a fost confirmat pe 01 iulie 1756, în ianuarie 1762, pe 27 octombrie 1767 și în 1775. În cursul lui ianuarie 1825 pentru anul respectiv Ordinul a primit 1250 florini aur. Se cere vărsământul adițional din 250 florinii aur pentru a nu se repeta situația din 1818 - 1819 când viramentul s-a efectuat la sfârșitul anului. În acest sens se amintesc dispozițiile imperiale din 1781, 1790, 1799 cu nr: 4891, 22117, 707. Comisionul venit călugărilor din tranzacție era de 16,50% pe an, iar băncile acordau dobânzi anuale de până la 36,50%. Scrisoarea se încheie cu obișnuitele mulțumirii și formule de politețe. Tot pe aceeași direcție, de obținere a recunoașterii unor drepturi bănești avem o scrisoare din 09 decembrie 1828 semnata: "manum proprium" de un oarecare Stephan Boro și adresată clericului Joseph Palatinus căruia i se multumește pentru activitatea comercială desfășurată în cadrul Ordinului, proces în care a dat dovadă de un zel ieșit din comun⁸.

Un prilej important de a realiza profituri pentru călugării mizericordieni era achiziționarea de obligațiuni financiare prin intermediul diferitelor instituții bancare și de credit. În acest sens există câteva documente: Unul din acestea ar fi cel din 31 noiembrie 1828, în care un cleric, pe nume Jeremias semnează tot: "manum proprium". Ca și conținut, pot spune despre conducerea Ordinului că este informată în urma investițiilor efectuate de contabilul Fraților Mizericordieni, pe nume Dobrovallny în alte provincii ale Regatului Ungar pentru anul fiscal 1825 în valoare de 6000 florinii aur investiția a atins pentru anul fiscal 1825 suma de 75.000 florinii aur, deci s-a dovedit extrem de profitabilă. Se recomandă o înțeleaptă gestionare a fondurilor și reinvestirea lor. Documentele continuă sub forma de corespondență, rapoarte, situații. În

---

⁷ Din AJT: *Despre Ordinul călugăresc al mizericordienilor*, Timișoara, fond: O.M.T., 89 file. Dosar nr. 41, durată: 1804 – 1808/1810, f. 1-8.

⁸ Din fondul OMT: Dosar nr. 52; datare: 1823 – 1831, f. 1-6.

acest sens trebuie să interpretăm și un act din 10 septembrie 1842. Este o chitanță de la o instituție de credit pentru o obligațiune emisă de stat prin care li se confirma fraților că s-au depus 4983 florini aur cu o dobândă anuală de 14,75%. Un călugăr pe nume Martin Kraetzer a efectuat operațiunea financiară⁹.

În plan financiar Frații continua să prospere prin conducerea unor clerici cu experiența, Thomas Richter, originar din zona Slovaciei, Pojon-Bratislava, care pe 22 septembrie 1828 îi scrie Părintelui Superior Provincial pentru Austria și Ungaria. Este vorba de achiziționarea unei obligațiuni pentru folosul călugărilor în valoare de 6000 florini aur. Contabilul numit mai devreme Dobrovallny urma să cumpere la randul său pentru călugări o obligațiune în valoare de 4000 florini aur, ambele investiții trebuind a fi încheiate până pe 31 octombrie 1829. Se investește mult în obligațiuni financiare, chiar și Frații emit o obligațiune purtând semnatura și sigiliul Priorului Sylvanus Berger. Actul acesta întocmit în noiembrie 1828 i-a avut drept martori pe următorii clerici: Themilian Sasckey, Gregor Lambiss, Joachim Raymann, nu se specifică valoarea obligațiunii, se știe doar că ea este comparată pentru intervalul noiembrie 1828 – 30 aprilie 1829 iar dobândă lunară se ridică la 120 florini aur. Se face mențiunea ca tranzacțiile efectuate despre care am vorbit anterior sunt realizate la nivelul mai multor provincii din Imperiu.

Nici operațiile financiare pe plan local nu sunt date uitării, din nou am găsit o petiție din 20 ianuarie 1829 a unui cleric: Jacob Petrovicz adresata conducerii Conventului acesta este rugat să accepte o obligațiune cu valoare de 8000 florini aur cumpărată pentru Ordin de către Contabilul Jakob Dobrovallny la Karlovitz și reprezintă o investiție bună fiind garantată de către Serviciul Poștei de Stat¹⁰. Procesul continuă în mai 1835 prin existența a două chitanțe de nr. 106870 și 106877 se face referire la cumpărarea de către Convent a unor Obligațiuni într-o societate minieră în valoare de 100 florini dar care vândute vor asigura Fratilor un profit, necesar pentru achiziționarea materialelor de trebuință pentru repararea mănăstirii.

Pe o altă latură a vieții financiare se observă dintr-o serie de documente măsurile luate de Administrația Imperială pentru realizarea unor inspecții. Aceste inspecții aveau drept scop verificarea Călugărilor Mizericodieni în ceea ce privește gestiunea și investiția fondurilor de care dispuneau. Se urmărea reducerilor pierderilor de resurse financiare și atingerea unui înalt grad de profesionalism în activitatea financiară. Problemele financiare sunt de importanță capitală după cum ne arată o serie de documente care se ocupă de o sumă aparent modestă 880 florini aur. După cât se pare acești 880 florini aur se aflau și în vizorul Administrației Financiare a statului din moment ce pe 21 iunie 1831 Priorul Sylvanus Berger a primit o scrisoare care îl informează că o Comisie Financiară numită de Administrația Imperială a cercetat situația fondurilor: 02 – 06 iunie 1830 și că s-a găsit că investițiile atinseseră nivelul de 880 florini aur încă din anul fiscal 1829 – 1830. Din numele parțial ligibil se pare totuși că a fost priorul Thomas Richter, cleric ajuns prior și ulterior promovat ca și funcționar imperial: „beamter“. Personajul era originar din Slovacia, zona Pojon – Bratislava. Acesta scrie Priorului din Timișoara, pe 01 aprilie 1831 pentru a-l

---

⁹ Din fondul OMT, Dosar nr. 52; datare: 1823 – 1831, f. 8-20.

¹⁰ Din fondul OMT, Dosar nr. 52; datare: 1823 – 1831, f. 22-34.

atenționa la 33 de acte de donație din ultimii 10 ani cu o valoare nominală de 800 florini aur și care trebuie investiți, iar profitul folosit la opere caritabile. În scrisoarea din 08 aprilie 1831 i se răspunde de priorul timișorean Sylvanus Berger, într-u câtva iritat (deoarece ține expres să precizeze că nu este incapabil), folosește un termen mai colorat „blöd - neghiob“, care îl anunță că valoarea donațiilor se ridică la 880 florini aur deținuți de Convent¹¹. Procesul de elucidare a problemei financiare continua: pe 30 noiembrie 1832, același secretar Octavianus asistat de frații Stephan Veghy și Nicolaus Temesvary (probabil etnic român născut în Timișoara) întocmește un raport tratând din nou cu fondul de 880 florini aur și cu prevederile financiaro-legale de investiții. Se mai face și o listă cu principalele investiții de credit și cu procentele de dobândă oferite și / sau pretinse.

Subvențiile primite de la Curtea Imperială reprezentau o altă sursă importantă a Fraților Mizericordieni, motiv pentru care voi vorbi despre acest aspect în paragrafele ce urmează:

Pe 26 iulie 1831 prin dispoziție a Curții Imperiale, Consiliul Regal din Buda hotărăște o donație de 1250 florini aur pentru Conventul timișorean, aprobată de Comitele Fidel Palffy și Consilierul Emeric Bar (ambii semnează „manum proprium“, adică cu propria lor semnătură). În aceeași sens avem o scrisoare nedată trimisă priorului din Timișoara: Chrysantho Martinovsky de un așezământ religios tocmai din Slovacia: Pojon / Bratislava.

Documentele următoare reprezintă după cât se pare o comunicare de la Administrația Imperială (poartă sigiliul: *Sig. Procurator Provinciae*), datat 24 iunie 1839, are însă atașat un act emis la Viena pe 10 septembrie 1840 de către priorul unui convent din Capitala Imperiului, Viena Priorului Mizericordian din Timișoara cu privire la primirea din partea Episcopului Diocezei Bănățene a unei indemnizații de 200 florini aur. Aceste fonduri proveneau dintr-o donație de 400 florini aur făcuți de Administrația Imperială Centrală, din care Episcopul era dator să remită monahilor jumătate din suma totală, Fiscul Imperiului primea 32 florini și 52 crăițari în aur¹².

Am mai găsit o chitanță și un Contract: Chitanța nr. 1218 din 12.09.1838 pentru 26 guldeni aur care s-au primit în formă de mărfuri de la Administrația Imperială și Regală (Kaiserliche und Königlich Maiestets Verwaltung) contractul, nr. și data idem chitanța, idem suma, reprezintă de fapt un fel de adeverință a priorului Lancian Mauroner pentru bunurile primite, drept pentru care Conventul a emis o chitanță adresată „Venerabilului Pater/Părinte Prior“: Valeris Mark din 02 octombrie 1839 cu privire la necesitatea ajutorului acordat de Frații Mizericordieni într-o serie de parohii: Oravița sau Carașova (nu se poate distinge exact), Savrin și poate Radna (după cât de vizibilă este grafia pe document).

Nu doar organele de stat, ci și înalții clerici ai Bisericii Catolice făceau investiții din fondurile venite de la Roma sau din averea personală. Un astfel de exemplu datează din 21 iulie 1836, o scrisoare trimisă Priorului de către

---

¹¹ Subiect: Corespondența Conventului Călugărilor Mizericordieni din Timișoara cu autorități laice și alte convente cu privire la organizarea interioară și disciplina Conventului, activitatea acestuia, probleme monahale, durată: 1831 – 1840, f. 31-44.

¹² Subiect: Corespondența Conventului Călugărilor Mizericordieni din Timișoara cu autorități laice și alte convente cu privire la organizarea interioară și disciplina Conventului, activitatea acestuia, probleme monahale, durată: 1831 – 1840, f. 22 - 44.

Thomas Richter, despre a cărui carieră am mai discutat referindu-se la un capital de 1250 florini aur investit de Superiorul Provincial al Mizericordienilor Bonifacius / Bonifaz Wurmbracher începând cu 1827. Pe 1825 – 1828 se menționează un capital adițional de 835 florini. Profitul a fost apreciat în 1825 – 1830 la 3750 florini ulterior beneficiile urcând la 57% din suma investită initial .

Așa cum rezultă din abundența documentație călugării au încercat și au reușit să realizeze o gestiune eficientă a resurselor lor și astfel au fost capabili să facă investiții înțelepte care le-au adus beneficii importante. Au fost susținuți în demersul lor și de Autoritatea Laică Imperială prin donații generoase. Nici credincioșii nu au prețuit să doneze din veniturile lor pentru a se bucura de o asistență spirituală și medicală la un nivel înalt de profesionalism și pentru a se conforma codului moralei creștine în ceea ce privește caritatea.

Relațiile Călugărilor Mizericordieni cu Administrația Imperială

Accentul pus de drept pe latura financiară a existenței și activității mizericordienilor nu excludea soluționarea unor probleme mai puțin presante și realizarea unei bune gestiuni a conventului împreună cu un strâns contact cu populația. Nu s-au neglijat nici contactele cu Sf. Scaun, fapt demonstrabil prin documente, nici cu autoritățile locale și centrale de la Viena și Buda. Pentru a impresiona plăcut factorii de decizie ai puterii seculare s-a încercat și s-a reușit cu oarecare succes impunerea și practicarea unei discipline interne dar și în comunicare cu masa credincioșilor. Voi prezenta și analiza pe rând relațiile cu Administrația Imperială la cele două nivele. Întâi la nivel local:

Relațiile Fraților Mizericordieni cu Administrația Imperială Locală

Între actele care dețin informații despre relațiile Fraților Mizericordieni cu Administrația Imperială Locală interesantă este o comunicare oficială din 11 iunie 1827 adresată de către Vice - Spanul: Ladislaus Muskay prin care Frații Mizericordieni sunt înștiințați că pentru meritele sale: Janos Capdebo va fi așezat în funcția de Paroh de Baratzhaza, la intervenția Episcopului¹³.

Uneori chiar și în arhivele meticuloș îngrijite ale Călugărilor Mizericordieni se strecurau greșeli. Se întâmpla ca documente să fie pierdute, distruse de condiții climatice ori să fie incomplete. Un exemplu în această direcție observăm când Priorul Johannes Richter semnează o scrisoare "manum proprium" adresată Administrației Imperiale Cercuale pe 16 iunie 1824. Se cere o comparare a actelor din Oficiile de Registratură: atât cel religios cât și cel civil pentru a suplini eventualele greșeli necorectate. Aceste acte și registre erau legate de informații demografice. Date despre structura populației pentru realizarea unui eventual recensământ. Greșelile se referă la o serie de incongruențe în ceea ce privește diferitele grupe de vârstă și de profesie. Cercetarea laturii administrative aduce o scrisoare adresată Conventului de un personaj cunoscut: Vice-Comitele Ladislau Muskay, la 11 decembrie 1829 sau mai probabil pe 16 ianuarie 1830. Priorului i se cere să puna la dispoziție documente ale Ordinului din perioada 1824-1829. Se cer în special piese de document cu nr. de inventar: 1, 1b, 3, 3a, 9, 28 care s-ar găsi în volumele cu cotele: 26.1723 – 35.1729 și care tratează aceleași probleme

---

¹³ Din fondul OMT, Dosar nr. 52; datare 1823 – 1831, f. 52-55.

legate de datele necesare unui recensământ. Se precizează ca actele trebuie adunate până la sfârșitul lui ianuarie 1830 și comparate cu un raport din 26 septembrie 1828 adresat Priorului Mizericordienilor, în care se tratează probleme recensământului care au legătură cu încadrarea în funcție de religie. Se face precizarea că deși aceste probleme (ale structurii de populație și ale recensământului) sunt clare pentru clerici și funcționari ele trebuie explicate în așa fel ca să devină clare și pentru credincioși¹⁴.

Desigur că realizarea unui recensământ presupunea o bună dotare logistică, iar această dotare necesita o puternică subvenționare. În acest sens voi continua pe plan intern cu un document care ne aduce la un interesant raport din august 1830 adresat Administrației Cercuale (de Cerc administrativ, în limba germană: "Kreis"). Se face o anchetă în legătură cu un virament de 1250 florini aur din partea statului pentru mizericordieni, ca și subvenție pentru pregătirea unui recensământ, era posibil ca primul virament de acest gen să fi avut loc în 1823, pentru anul 1830 suma ridicându-se la 9425 florini aur cu o dobândă anuală de 30%. Până la 31 iulie 1831 se vor mai adăuga 1873 florini aur din care banca în cauză își va reține comisionul de 53 florini aur. Uneori comisionul pentru astfel de tranzacții putea ajunge până la 75 florinii aur, iar în cazul unor opere de caritate nu se percepea comision.

Activitățile caritabile erau subiectul unor colaborări între conducătorii laici locali și Frații Mizericordieni. Dacă se cercetază fondul de documente se găsește datând din iulie 1835, o petiție a Priorului Chrysanthus Martinovsky și a lui Sylvanus Berger (de data aceasta fără titlu) către Administrația Provincială a Regatului Maghiar pentru Banat cu privire la continuarea unor activități caritabile începute în 1834, în unele localități mai sărace. Se solicită autorității civile delegarea unei autorități pentru a interveni în probleme social – economice.

Periodic datorită vârstei sau a decesului unor membri erau necesare unele schimbări în structura de conducere a Conventului. Se operează și schimbări de conducere, pe 26 octombrie 1831, un act emis la Viena de Superiorul Provincial al Mizericordienilor și realizat de Secretarul acestuia Adalbert Pyraff. Un nou Părinte Prior pentru Timișoara (care nu este menționat nominal) este felicitat cu ocazia numirii sale în funcție ca urmare a decesului „Piosului Pater Prior: Sylvanus Berger”, se dau o serie de indicații cu privire la conlucrarea cu credincioșii aparținând diferitelor etnii și vorbind diferite limbi.

Consider că este acum momentul de a mă referi la relațiile dintre Frații Mizericordieni și organele de decizie de la nivel central.

Relațiile Fraților Mizericordieni cu Administrația Imperială Centrală

O serie de documente oferă informații asupra relațiilor avute de călugării Mizericordieni cu autoritățile imperiale habsburgice. Fondul documentat conține o serie de scrisori și petiții schimbate între Călugării Mizericordieni din diversele provincii ale Imperiului precum și între Frații Mizericordieni din Timișoara și Curtea Imperială din Viena. Încep cu o scrisoare nedată redactată de secretari episcopali: Stephan Vegh, Perra Rowarany și Georg Fekete. Se scrie unui prieten al Episcopului Koszeghy, și el tot Episcop în Regatul Ungariei, fiind

---

¹⁴ Din AJT, fondul OMT, Dosar nr. 48, perioada 1819 –1830, f. 30-52.

vorba despre colaborare cu Locotenența Regală care conducea această posesiune a Habsburgilor.

Curtea Imperială avea un cuvânt important de spus în legătură cu numirea în funcție de clerici, motiv pentru care Superiorii Provinciali ai Mizericordienilor, conducători ai provinciilor religioase insistau pentru impunerea candidaților considerați drept cei mai capabili. Următorul document reprezintă o petiție adresată direct împăratului din aprilie 1828 de către clericul și economistul Jeremias Schober. Este o reluare a unei petiții mai vechi, din 07 februarie 1826 realizată de Superiorul Provincial Bonifacius Wurmbrand. Din câte rezultă la citirea documentului Curtea Imperială avea un cuvânt decisiv de spus în numirea de noi episcopi, din aceasta cauză se solicită susținerea pentru un candidat considerat deosebit de capabil Constantin Horaczec, Prior. Se face un rezumat al raportului în 12 puncte (numite și documente) realizat de Comisia Interregională și se precizează aportul Priorului Horaczec. Pe baza acestor date anexate se cere ca împăratul să intervină în numirea clericului în primul scaun episcopal devenit vacant.

Această procedură de numire se desfășura după proceduri și reguli bine stabilite, prin decizii judiciare. În continuare, un document al Priorului Johannes Berger din: 11 / 13 decembrie 1828 adresat unei autorități judiciare directoare, îl vom face cunoscut, în care se cer explicații asupra unei dispoziții cu nr. 858 din octombrie 1828 care urmează să devină executorie la 30 de zile după începutul lui 1829. Este vorba despre aliniatele: 1, 2 și 3 ale dispoziției mai sus menționate¹⁵. Aceste dispoziții pe lângă stabilirea procedurii de punere în funcție a Priorului, tratau și unele aspecte disciplinare. Latura disciplinară nu era defel neglijată după cum ne arată documentul din 07 noiembrie 1842 în care Priorul Antonius Pecher se adresează Administrației Imperiale și Regale pentru a primi un suport de autoritate în aplicarea jurisdicției religioase asupra credincioșilor. Dacă analizăm alte documente constatăm că nici Curtea Imperială nu-și pierde interesul pentru Ordinul Călugărilor Mizericordieni și printr-o scrisoare din Viena, datată 16 octombrie 1843, Parintele Prior este felicitat pentru alegerile inspirate în ceea ce privește organizarea, viața spirituală și operele caritabile. Ca redactant al scrisorii este trecut secretarul: Gerhard Prjongyofgi¹⁶.

Nu numai atât, ci și evidențierea unei colaborări încununată de succes între clericii din eșalonul superior, de conducere care rezidau în diferite zone ale imperiului. Se cultivă relațiile cu pătură de conducere prin realizarea unor servicii care presupuneau o muncă cu caracter juridic și arhivistic. Bunele relații cu Administrația Provincială și Imperială sunt menținute și întărite. Observăm că relațiile cu factorii de conducere laici au fost în general bune urmărindu-se un sprijin reciproc și un beneficiu mutual. Ambii parteneri ai colaborării nu au avut decât de profitat din urma relațiilor existente.

Rolul cultural / religios al Ordinului Călugărilor Mizericordieni

¹⁵ Din 01 februarie 1832, avem o Dispoziție Papală și Imperială. Acel act (poate dosar) cu nr. 2233 menționat mai devreme revine, din 23. 11. 1832 când un secretar episcopal, călugăr și el, pe nume Octavianus trimite priorului timișorean o listă financiară cu încasări și cheltuieli a Conventului deținută în acel dosar / act.

¹⁶ Din fondul: OMT, Dosar nr. 52; datare :1823 – 1831, f. 36-49.

Se poate observa că în marea lor parte documentele au fost bine conservate și au rezistat intemperiilor și timpului. Din studiul acestor documente se evidențiază existența a doi poli de putere morală și politică: Biserica și Statul. Elita celor două forțe s-a ajutat reciproc economic și politic pe baza unei înțelegeri comune. Această înțelegere perfectă ceea ce li se făcuse clar ambelor părți de către evenimentele de pe plan european: 1789-1815, anume că fără o conlucrare eficientă între puterea laică și cea religioasă, care să aibă succes nu se va putea iniția un process treptat de transformare a societății atât în formă cât și în fond¹⁷.

Probleme de organizare și disciplină

Voi trece la primul set de documente din Arhivele Județene despre Ordinul Mizericordian care se axează pe o perioadă ce corespunde aproximativ cu prima parte a Primului Imperiu Francez, adică până la a doua căsătorie a Împăratului Napoleon Bonaparte I.. Subiectul îl constituie ordine, circulare și situații cu privire la statutul personalului monahal la Ordinul Călugăresc al Mizericordienilor din Timișoara, caracterizarea călugărului Fr. Quido Kretschy¹⁸. Actele în cauză cuprind probleme organizatorice, de ordine interioară și ilustrează relațiile de pe scara ierarhică a clerului. Se pare că aceste relații au fost în general bune.

Pentru problemele care priveau regulamentele de ordine interioară există mai multe exemple pe care le voi arăta: Voi începe cu un act din 10 aprilie 1804 trimis de un anume Joseph Palaim Priorului Mizericordienilor, în numele Episcopului de Cenad - Timișoara. Actul este realizat de secretarii: Francisc Darvas și Joseph Bistriezey care semnează: „manum proprium“, se cere în acest document priorului să elaboreze o situație / statistică a efectivului de călugări și a funcțiilor deținute, împreună cu sarcinile îndeplinite. Tot aici am descoperit în continuare un tabel care acoperă perioada din 01 ianuarie – 30 aprilie 1805 și care cuprinde șapte nume de monahi cu activitatea și funcțiile lor, locul de slujbă înaintea de venirea în Convent, observații profesionale și personale. Se găsește și o situație a deceselor împreună cu una a noilor veniți. Aceasta ar rezuma prima parte a documentului. În a doua parte care vine să completeze pe prima găsim un document din 26 noiembrie 1835. Actul este întocmit de numiții Andreas Sovács și Anton Genomeka și reprezintă o situație internă a Conventului cu delegarea sarcinilor pentru frați, cu ierarhia funcțiilor și cu variate dispoziții legate de tradiția Ordinului. Se mai includ date de finanțe și de statistici etno – sociale, precum și un program de lucru¹⁹. Una din atribuțiile Priorului Conventului era participarea la activități publice și religioase care impuneau prezența unui înalt cleric catolic. Se continua și activitățile sociale printr-o invitație din 04 mai 1806 trimisă de către Paul Cusack, lector, canonic, Priorului Mizericordienilor pentru a-l invita la o întrunire unde se pare autoritatea sa religioasă era necesară.

---

¹⁷ Din fondul: OMT, Dosar nr. 52; datare: 1823 – 1831, f. 36-49.

¹⁸ Corespondența Conventului Călugărilor Mizericordieni din Timișoara cu autorități laice și alte convente cu privire la organizarea interioară și disciplina Conventului, activitatea acestuia, probleme monahale, durată: 1831 – 1840, f. 9-29.

¹⁹ Ibidem.

Cazurile de dogmă religioasă și participarea la viața romano-catolică de pe nivel european

Încă de la începutul analizei fondului se găsesc dovezi ale colaborării dintre Călugării Mizericordieni din Timișoara și cei din alte Dieceze. Din 06 noiembrie 1808 sunt două documente: un prim act de corespondență între Priorul Mizericordienilor și Vicarul Episcopal, urmat de un al doilea, o completare, un „Nota bene!“, care se referă la un anume frate: Fr. Thataoniy și la un oficiu al său / o slujbă a sa din 15 august 1804 până la finele anului 1808. Se pare că documentul sau mai degrabă documentele au fost realizate la cererea Episcopului de Agria²⁰. Pe plan internațional existau o serie de contacte cu clerici din alte regiuni ale continentului, iată de ce pe 24 mai 1842, Priorul primește o scrisoare cu benedicțiuni religioase, obișnuite între clerici de la Ignan Fabay Abatele de Lausanne, Elveția și Vicar Episcopal²¹.

Pentru a continua pe ideea colaborării cu alte dieceze este bine de identificat o serie de puncte comune ale vieții în cadrul Ordinului Mizericordian. Am cercetat un bogat fond documentar axat pe relațiile internaționale, pe participarea la conferințe de talie europeană și la colaborarea în cadrul organismelor continentale ale Bisericii Catolice. Sub aspectul implicării în realizarea unor documente programatice de dogmă catolică, clericii din Banat se evidențiază ca fiind bine pregătiți și conducând dezbateri la diferite întâlniri ale clerului catolic de pe continent, mai ales din spațiul central și sud-est european.

Mă voi referi la probleme de dogmă și teorie religioasă²². Încep cu o scrisoare din 1820, data precisă: 08 aprilie. Este vorba de o comunicare a Episcopului Ladislau Koszeghy de Remete, din Dioceza Cenad către Alexander Rudnay, Arhiepiscop de Cave și Devck, Primat al Ungariei. În epistolă este vorba despre un „sermo“, deci o predică scrisă în comun de Episcopul de Cenad și de Arhiepiscopul de Strigoniu asupra naturii divine a Principelui Celest: Mântuitorul și a Sfintei Fecioare. Predica urmează a fi tipărită și distribuită parohiilor din zonele Esztergom și Timișoara. Continuând ideea am găsit un raport adresat Parintelui Superior Provincial, de către Prior pe 17 octombrie 1840 sau 20 octombrie 1847 (ultima cifră din an nu se distinge). Pe baza unei cerințe acest raport va fi terminat pentru 06-16 septembrie 1843, în subpunctele numerotate de la a) la g) sunt analizate o serie de probleme a disciplinei monahale, a interpretării Scripturilor, a redactării și interpretării și realizării de dogmă, a implementării spiritului creștin în viața cotidiană. Se amintesc largile drepturi, privilegiile și favorurile primite în timpul împaratului Carol VI și se cere Fratilor să se arate demni de aceste avantaje²³.

---

²⁰ Din fondul OMT, Dosar nr. 52; datare: 1823 – 1831, f. 1-6. Documentele din 29 ianuarie 1810, din 30 ianuarie 1810 și din 31 ianuarie 1810 conțin toate trei Atestate Imperiale, fiind prevăzute cu sigilii și tipărite au fost xeroxate ca exemple pentru acest dosar studiat.

²¹ Din fondul OMT, Dosar nr. 52; datare: 1823 – 1831, f. 22-34.

²² Din AJT, fondul: OMT, nr. 48, perioada 1819 – 1830, f. 3 - 12.

²³ Corespondența Conventului Călugărilor Mizericordieni din Timișoara cu autoritățile laice și alte convente cu privire la organizarea: nr. 40; Corespondența Conventului Călugărilor Mizericordieni din Timișoara cu autoritățile laice și alte convente cu privire la organizarea interioară și disciplina Conventului, activitatea acestuia, probleme monahale, durată: 1831 – 1840, f. 1-5.

Un loc important îl ocupă legăturile cu Sf. Scaun Apostolic din Roma. Cercetările succesive m-au adus un personaj de pe acum cunoscut: Anton Toerok, Vicar Episcopal, Canonic, identificat în capitolul care se ocupă de Organizarea Diecezei de Cenad-Timișoara. Scrisoarea este contrasemnată de Ioannis Evon, Secretar Episcopal și datată: 18 decembrie 1829. Este vorba despre o ordonanță a Papei Pius VIII din 24 mai 1829 cu o durată de valabilitate 8-12 luni, deci până în 1830 care este completată cu o dispoziție a Consiliului Aulic Regal și Imperial: 01 septembrie 1829, nr. 23.320 esența constituind-o sistemul de indulgențe, criteriile de acordare, precum și datele calendaristice de distribuire potrivit canonului religios. Pe lângă Suveranul Pontif și conducătorii de la nivelul provinciilor religioase realizau dispoziții pentru reglarea vieții călugărilor din acest ordin religios. Am găsit un comunicat important din 08 septembrie 1828, fiind opera lui, Insamm Osfobun superiorul provincial din Austria al Misericordienilor. Actul are mai multe părți imediat după introducere, urări de bine și benedictiuni religioase se găsește:

- prima parte, în 15 paragrafe care se referă la organizarea Convențiilor, la inspecții, la administrarea de bunuri, la disciplina internă, la un regulament de ordine interioară, la probleme de interpretare a textelor precum și la dileme religioase și de meditare sau exerciții spirituale;
- partea a doua cuprinde două adnotari pe lângă dispozițiile de mai sus;
- partea a treia care precede concluziile conține un calendar religios care este axat pe sistemul de posturi, perioadele când frații vor posti și când nu, când sunt etape în care unele alimente pot fi consumate, etc.

Încheirea explică cum acest comunicat a fost realizat cu mială deosebită în cursul anului 1828 și cum se spera că va ajuta la dezvoltarea interacțiunii clericilor cu masa credincioșilor; efectele se speră a fi benefice. Este știut că în fiecare an Dieceza realiza un nou calendar, este logic că și sărbătorile sfinților să se modifice că și data și să fie întocmite la un interval de câțiva ani de alte celebrări ale altor sfinți. Este nevoie deci de o bună evidență.

Colaborarea internațională și contactele la nivel european se bucurau de multă importanță în cadrul Ordinului Călugărilor Misericordieni, după cum ne arată o serie de documente. Este vorba de fapt de un document în mai multe părți. Se revine în plan internațional cu un act nedatat trimis după cum ne arată conținutul de un cleric Fraților din Convent pentru a realiza un schimb de informații asupra sistemului de sărbători religioase dintr-un an calendaristic. Frații Misericordieni caută să acopere intervalul 1821-1828 cu o dare de seama în 12 puncte:

- la punctul I întâlnim comisia care a realizat raportul alcătuită din: Jeremias Schober: Superior Provincial și Inspector-Vizitator, Priorii: Heliodor Grabotsai (jurist al Provinciei Batschka din Ungaria) Paul Paar, Walerius Weeber (Doctor în Drept Canonic), Demetrius Preysinger Magnoban Gruener, Thomas Richter (din Pojon), Saptronius Sonaven, Ernest Minacz, Remigius Saefer, Sylvanus Berger (din Timișoara), Emeritus Zimmermann, Damian Rilgel, Damian Novak, - toți aceștia păstoreau Convente din Banat, Ungaria, Austria, Slovacia, Cehia / Bohemia, Doctorii în Drept Religios-Canonic: Chrysantus Martinovics (din Praga) și Chrysogonos Pirsch (din Viena). Pe 24 iulie 1828 Comisia și-a încheiat lucrările, realizând introducerea la raportul asupra soluționării unor probleme religioase.

- punctul II a fost terminat pe 04 iulie 1828 de Fratele L. Zimombusny și de Psorban Knueppel, este adresat Constitutorului / Comisei și s-a bucurat de sprijinul Priorului Constantin Horaczec. Conține o serie de sugestii practice asupra acordului de a organiza un for superior de decizie bisericească care să aprindă în mod firesc reprezentanți din toate provinciile și etniile imperiului care practicau religia catolică romană și apostolică. Nu se face o referire directă la confesiunea, greco-catolică - uniată, dar există destule aluzii în text la « comunitatea » tuturor fiilor și fiicelor Sfântului Scaun Papal pentru a nu putea exclude de la capul locului această posibilitate. Ar fi fost în interesul ambelor confesiuni să colaboreze.
- punctul III, terminat pe 31 august 1828 de către preotul Johann Dissump, conține un raport asupra aceluiași Prior Constantin Horaczec care începând cu 6-7 februarie 1828 a realizat o contribuție importantă la întocmirea dosarelor de mai înainte. Se propune Constitutorului răsplătirea clericului sus numit născut pe: 24 mai 1781 și servind Biserica din 02 aprilie 1802, deci cu o experiență considerabilă.
- punctul IV, terminat pe 06 septembrie 1828 cuprinde câteva remarci de natură personală la adresa cazului și a persoanei analizate în punctele anterioare.
- punctul V, terminat pe 08 septembrie 1828 cuprinde o argumentație trimisă Curții Imperiale cu privire la activitatea și atribuțiile unui constitoriu, precum și la aceea ce putem numi la « *raison d'être* » a a Comisei Interregionale, al cărei motor de acțiune îl regăsim în persoana Priorului Horaczec.
- punctul VI, din aceeași dată ca și punctul V reprezintă o serie de indicații scrise de Priorul Constantin Horaczec cu privire la limitele cadrului legal pentru activitatea confrăților și din comisia multinațională.
- punctul VII, terminat pe 12 septembrie 1828 conține actul din 08 septembrie 1828 care este adnotat cu unele considerente practice. Acest fapt este considerat ca necesar pentru a asigura efectivitatea măsurilor ce vor fi luate.
- punctul VIII, terminat pe 13 septembrie 1828 îl amintește pe clericul Jeremias Schober, care se pare că a fost un bun economist din moment ce a sporit veniturile Bisericii din partea Ordinului Misericordian care îl cuprindea și pe Priorul Horaczec cu 10% - 13%. Acest punct este contrasemnat pentru autentificare de notarul Georg Sigfried.
- punctul IX, nu s-a păstrat.
- punctul X, terminat tot pe 12 septembrie 1828, semnat: « *manum proprium* » de un Provizor al Comisei, pe nume Suso se refera la o petiție trimisă cancelariei imperiale pentru a întări autoritatea Decretelor Consistoriului.
- punctul XI, terminat pe 18 septembrie 1828 și semnat de același Provizor Suso, tot « *manum proprium* » se referea la realizarea de către tipografiile Ordinului Misericordian a unui Catechism Școlar ce va fi distribuit în imperiu.
- punctul XII, este o reproducere a unei dispoziții din 7 - 10 iunie 1785 a lui Edmund Fey, Episcop al Vienei, Secundar, (adică pentru zona urbană

Viener Neustadt) și conține norme disciplinare pentru parohi, preoti, diaconi etc. cu privire la organizarea și desfășurarea de congrese internaționale.

Un alt aspect important era acela al inspecțiilor organizate de stat pentru a verifica activitatea călugărilor mizericordieni. Găsindu-se și o corespondență din anul 1830 dintre conducerea Conventului din Timișoara și un anume Peter Arnold Peche, Prior al Conventului Milostivului Sf. Lucian din Viena. Este vorba în scrisoare despre un anume Frate Mathias Liebherz. Acesta ar urma să fie avansat Canonic ca urmare a excelenței conduite din inspecția: "Visitation" nr. 1843 desfășurată la începutul lui 1830.

Latura financiară nu a fost nicidecum lipsită de interes pentru Frații Mizericordieni mai ales când era vorba despre colaborarea cu alte Convente la plan european și de atingerea unor puncte comune cu autoritățile imperiale. Deceniul al IV-lea al sec. XIX-lea începe cu de pe acum cunoscutul Prior Sylvanus Berger, care în actul de la din 26 iunie 1831 primește o scrisoare de la Priorul Thomas Richter prin emisarul acestuia Karl / Carl Wurst. Se discută problemele expuse mai înainte cu privire la fondul bănesc. Urmează o echivalare a registrelor între acest personaj și contabilul mănăstirii. Conventele din imperiu întrețineau o intensă corespondență după cum o arată actul cu din 18 august 1836 trimis de un prior pe nume Michel Uzinenyi (după sigiliu conventul expeditor poate fi plasat în zonă maghiară) priorului bănățean Deffenyava și în care se face referire la problemele organizatorice ale ambelor mănăstiri, mai precis ale celor doi lideri monahali.

Se observa cu ușurință că provincia Banat a fost cât se poate de activă în ceea ce privește participarea la conferințe și congrese catolice organizate pe întreg cuprinsul continentului european și și-a dat concursul la soluționarea unor neclarități legate de dogmă și teorie religioasă, calendare clericale. Nu s-au dat uitării nici sistemele de organizare internă, de disciplină și s-a pus la punct un bun regulament de ordine interioară pentru conventul mizericordian. Sub acest aspect putem spune că mizericordienii au avut succes pe aproape toată linia de activitate.

Concluzii

După cum rezultă din multitudinea de documente analizate pe perioade de timp consecutive putem să tragem concluzia că ordinele religioase, în special cel al Fraților Mizericordieni pe care m-am concentrat a activat intens atât în plan intern cât și extern. S-a reușit asigurarea unei baze materiale solide care era folosită pentru viitoare reinvestiții și pentru soluționarea problemelor sociale de factură economică. S-a avut o bună colaborare cu Administrația Imperială dar și cu superiorii religioși pe scara ierarhică. Pe plan internațional a existat o veritabilă integrare europeană prin participarea la conferințe și congrese europene organizate de Biserica Catolică și prin aceasta integrând Banatul și pe enoriașii din zonă în sistemul continental de credincioși. Succesul nu a fost întotdeauna complet, s-au înregistrat și eșecuri dar s-a încercat a se compensa minusurile și a se realiza o medie de activitate bună. Iată câteva motive pentru care putem considera Ordinul Fraților Mizericordieni din Timișoara drept o organizație plurietică și plurilingvistică de factură modernă, cosmopolită.